

reescrivint la societat catalana de la Transició, els atorga un paper mes aviat migrat. En aquest sentit, trobem simbòlic que Veiga sigui la representant d'una esfera tan innovadora, tan adreçada al futur, com és el camp de la investigació científica, i que aportí la seva experiència i la seva opinió al voltant de temes tan controvertits com la reproducció assistida, les cèl·lules mare o la recerca en embrions.

Així doncs, sens dubte, «Argumenta» culmina la col·lecció amb una cloenda de luxe. Diuen els coordinadors del darrer recull que pretenien oferir els testimoniatges dels «nostres savis», i resulta evident que ho aconsegueixen. D'aquesta manera, es tanca un projecte de reflexió entorn dels discursos establerts referits principalment a l'etapa de la Transició catalana. Una idea que, posada en marxa l'any 2003, va veure els seus primers fruits en lletra d'impremta el 2005 i que s'allarga, a raó de dues publicacions anuals aproximadament, fins al 2010. Tot un exemple de constància, de saber fer, de saber coordinar i coordinar-se i de saber decidir, que mostra la capacitat intel·lectual i humana de tots aquells que hi han participat.

Actes del Quinzè Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes

EMILI SAMPER PRUNERA

Universitat Rovira i Virgili, Departament de Filologia Catalana, Àrea de literatura
emili.samper@urv.cat

1. CREUS, Imma, Maite PUIG i Joan R. VENY (eds.): *Actes del Quinzè Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes. Universitat de Lleida, 7-11 de setembre de 2009*, Volum I. El català i les llengües veïnes, Barcelona, Associació Internacional de Llengua i Literatura Catalanes – Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2010 («Textos i Estudis de Cultura Catalana», núm. 158).
2. CREUS, Imma, Maite PUIG i Joan R. VENY (eds.): *Actes del Quinzè Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes. Universitat de Lleida, 7-11 de setembre de 2009*, Volum II. La literatura i les arts, Barcelona, Associació Internacional de Llengua i Literatura Catalanes – Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2010 («Textos i Estudis de Cultura Catalana», núm. 160).
3. CREUS, Imma, Maite PUIG i Joan R. VENY (eds.): *Actes del Quinzè Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes. Universitat de Lleida, 7-11 de setembre de 2009*, Volum III. La llengua dels escriptors, Barcelona, Associació Internacional de Llengua i Literatura Catalanes – Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2011 («Textos i Estudis de Cultura Catalana», núm. 162).

Del 7 a l'11 de setembre de 2009 la Universitat de Lleida va acollir el Quinzè Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes, organitzat per l'Associació Internacional de Llengua i Literatura Catalanes en col·laboració amb diferents entitats. Un any més tard, el 2010, apareixien els dos primers volums de les actes, completats pel tercer, publicat el 2011. D'aquesta manera, en el breu espai de dos anys després d'haver-se celebrat aquest col·loqui, disposem de totes les aportacions realitzades pels participants que hi van formar part, fet pel qual cal felicitar, d'entrada, els curadors i l'editorial encarregada de publicar aquestes actes. L'eix central del col·loqui va ser en aquesta ocasió la frontera, entesa com a límit però també com a punt d'unió, i es va desenvolupar en tres línies temàtiques, que són les que ocupen cadascun dels tres volums publicats: el català i les llengües veïnes; la literatura i les arts; i la llengua dels escriptors. Els curadors de les actes adverteixen a cada volum, en nota, el tractament que han donat a les formes dialectals dels diferents textos. Així, expliquen que han estat especialment respectuosos amb determinades formes dialectals no previstes en l'estàndard actual i que, a més, per voluntat expressa d'algun dels autors, s'han conservat solucions actualment no admeses per la normativa vigent.

El primer volum inclou les ponències i les comunicacions que fan referència al tema del català i les llengües veïnes, a més dels discursos inaugural i de clausura (ambdós a càrrec de Kálmán Faluba, president de l'AILLC) i de la conferència inaugural feta per Ramon Sistac. Amb el títol «Frontera: límit i nex», Sistac reflexiona sobre els significats d'aquest mot, en tant que límit, però també com a nex d'unió, seguint l'eix central del col·loqui. Les ponències d'aquest primer volum giren al voltant de la primera línia temàtica amb aportacions de tipus lingüístic dedicades a variants concretes de la nostra llengua. Així, José Antonio Saura se centra en el benasquès, des d'un punt de vista sociolingüístic; Xavier Terrado dedica la seva ponència a la toponímia de la Ribagorça i el lèxic romànic i, finalment, Artur Quintana compara els paral·lelismes i els contrastos del català i l'aragonès.

El primer gran bloc de comunicacions d'aquest volum s'estructura en quatre eixos diferents i és una bona mostra de diferents enfocaments i línies temàtiques al voltant del català i del seu contacte amb les llengües veïnes. En primer lloc, trobem les aportacions centrades en la frontera occitana, encetades per Andreu Sentí i Pons amb un treball sobre la perífrasi romànica «deure + INF»; Immaculada Fàbregas i Alegret se centra en la paremiologia catalana medieval d'Eiximenis i la paremiologia occitana al tombant del segle XIX; José Enrique Gargallo i Aitor Carrera analitzen els refranys meteorològics seguint els paral·lelismes, les interferències i els contrastos entre català, gascó i llenguadocià; Philip Rasico recupera una enquesta inèdita de J. Coromines de l'any 60 per a tractar la toponomàstica d'Estagell (Rosselló); Albert Turull, per la seva banda, estudia els fenòmens precatalans i les afinitats occitanes en la toponímia de l'Alt Pallars; Claudi Balaguer focalitza l'atenció en la frontera entre català i occità, concretament en l'evolució dels parlars d'aquesta zona límit; Gemma Gómez Duran clou aquest primer eix

estudiant les analogies del paradigma verbal rossellonès. El segon eix se centra en una altra frontera de la nostra llengua, en aquest cas, l'aragonesa. És en aquesta línia temàtica on trobem les aportacions de Maria Rosa Fort i Cañellas sobre el contacte de llengües a partir de documentació medieval del Matarranya; Maria Teresa Moret Oliver se centra en la Ribagorça del segle XIV a partir de l'anàlisi lingüística d'un plet del monestir de Roda d'Isàvena; Francesc Bernat i Baltrons, per la seva banda, recupera la zona fronterera del català a l'Aragó estudiada per Manuel Milà i Fontanals; la Terra Alta, la Ribera d'Ebre i el Matarranya són les zones triades per Olga Cubells Bartolomé i Pere Navarro Gómez en el seu estudi sobre els paral·lelismes i les interferències del català amb l'aragonès i l'espanyol; Javier Giralt se centra en la toponímia de la Llitera i el Baix Cinca; el lèxic del català de Tolba (Osca) és el tema estudiat per Ricardo Viruete-Erdozáin; finalment, Jordi Suïls, Susana Ariño, Núria Alturo i Maria Teresa Turell analitzen el canvi lingüístic produït al Pont de Suert des de l'any 1986.

La frontera sarda és el tercer eix centrat en el català i el contacte de llengües i on llegim el treball de Maria-Rosa Lloret centrat en el contacte entre l'alguerès i el sasserès. El quart eix està format per les aportacions que analitzen diferents aspectes del contacte entre el català i el castellà, encetades per l'anàlisi dels llibres de l'església parroquial de Crevillent (1569-1714) per part de Vicent-Josep Pérez i Navarro per veure el comportament lingüístic dels mossens; Xavier Rull centra la seva atenció en la lexicografia catalana del segle XIX, des d'un punt de vista sociolingüístic, a partir de la comparació de diferents obres; el context valencià i la inseguretat lingüística és el tema escollit per Josep M. Baldaquí Escandell en el seu estudi comparatiu; Josefina Carrera analitza entrevistes radiofòniques per tal de comparar les vocals mitjanes anteriors del català i del castellà; Ildikó Szijj, per la seva banda, se centra en la derivació deverbal regressiva en aquestes dues llengües; Llorenç Comajoan i Eulàlia Canals tanquen aquest quart eix amb un estudi sobre el paper de la primera llengua en l'adquisició de les formes i funcions del passat en català com a segona llengua.

El segon bloc d'aquest primer volum està format per estudis centrats en els diferents nivells del llenguatge. Joan Julià-Muné i Imma Creus hi fan dues aportacions, la primera centrada en l'adaptació fònica de mots forans i la segona en aspectes de multilingüisme i fonètica contrastiva; les preposicions en català nord-occidental són el tema triat per Josep M. Boladeras Taché; Mercè Lorente Casafont, per la seva banda, estudia la reflexivitat i reciprocitat inherents dels verbs pronominals de font lèxica; Jordi Ginebra i Roser Llagostera clouen aquest segon bloc amb un estudi sobre les tendències en el règim sintàctic dels neologismes verbals tot analitzant de manera contrastiva el català i el castellà. El darrer bloc d'aquest volum està dedicat a la presentació de projectes. Joan Costa Carreras presenta la traducció de textos de Pompeu Fabra a l'anglès; Carme Vallés i Noèlia Motlló donen a conèixer el projecte «Aixalda» d'estudi integral del pallarès; finalment, Lúcia Pons i Rosa Sayós presenten un projecte de recerca centrat en la llengua de la publicitat a la televisió.

El segon volum d'aquestes actes està dedicat a les relacions entre la literatura i les arts i inclou, amb gran encert, un plec a part que reproduïx, en color, algunes de les il·lustracions analitzades als diferents treballs. El volum comença amb la conferència de clausura, a càrrec d'Eliseu Trenc, titulada «La fusió entre imatge i text en els reculls poètics dels pintors poetes catalans de l'esteticisme i el modernisme». La ponència d'Albert G. Hauf i Valls, dedicada a Gabriel Llopart, recupera la distància establerta entre la Literatura i la Història de l'Art i suposa un excel·lent punt de partida per a aquest segon volum que acosta aquestes dues matèries.

Tres són els eixos al voltant dels quals s'estructuren les diferents aportacions realitzades en forma de comunicacions, dos d'ells temporals i un altre temàtic. El primer de tots se centra en la literatura i l'art de l'edat mitjana al segle XIX. Aquest recorregut l'enceta Carles Bastons i Vivanco presentant el paper de Catalunya com a capdavantera i receptora d'idees estètiques; Hèctor Càmarà i Sempere analitza l'ús de l'oripell al Misteri d'Elx; les vides exemplars en la literatura catalana medieval són l'objecte d'estudi de Marinela Garcia Sempere; Salvador Cuenca se centra en el compendi català del segle XV de les *Ètiques* d'Aristòtil per estudiar-hi el concepte d'art; Carme Arronis i Llopis ressegueix el símbol de Caterina de Siena a través de la literatura i les arts pictòriques; les versions musicades de textos d'Ausiàs March del segle XVI són analitzades per Joan R. Veny-Mesquida; Josep M. Sala Valldaura se centra en el teatre burlesc del segle XVIII; la figura d'Apelles Mestres, com a poeta i ninotaire a *La Llu manera de Nova York* (1874-1879), centra l'anàlisi de Joan Armangué; Maria Àngela Cerdà i Surroca estudia el transvasament de corrents del Modernisme; Juan Zarandona analitza les figures de Merlí i Viviana en el modernisme català a partir de l'obra artística i literària artúrica d'Alexandre de Riquer; un altre autor, Santiago Rusiñol, centra l'atenció del treball de Lourdes Sánchez Rodrigo; Imma Farré i Vilalta analitza la Biblioteca Joventut (1901-1914), com a mostra de la conjunció entre literatura i art en l'edició modernista; Magí Sunyer Molné clou aquest eix amb un estudi sobre les relacions catalanogallegues a la *Revista Gallega* (1895-1907).

Entrem dins del segle XX en el següent eix presentat dins d'aquest volum, que també ressegueix la relació entre la literatura i les arts plàstiques. Enric Falguera centra la seva atenció en la pintura del poeta Jaume Agelet i Garriga; Maria Dasca estudia l'humorisme en els contes i les caricatures de Feliu Elias; la representació pictòrica de la dona oriental és el tema escollit per Isabel Marcillas Piquer en el seu treball sobre *El Marroc sensual i fanàtic* d'Aurora Bertrana; Pilar Monné Marsellés estudia la relació entre literatura i pintura a l'obra de Vicenç Riera Llorca; la relació entre la pintura d'Antoni Miró i la poesia de Miquel Martí i Pol centra l'atenció de Carles Cortés; Josep Camps i Arbós ressegueix els dietaris d'Àlex Susanna per estudiar les relacions entre l'art i la literatura; Carme Puig Fabregat i Rosa Escrivà Sendra clouen aquest eix amb un estudi sobre la poesia catalana actual i la seva relació amb la pintura.

L'estudi de la literatura i l'art d'avantguarda forma el següent bloc que agrupa tres treballs. En primer lloc, el d'Andratx Badia Escolà, centrat en *El Jean*

Cocteau d'Albert Gleizes i el mètode crític de Josep M. Junoy; en segon lloc, el de Núria Perpinyà dedicat al *Manifest groc* i la seva relació amb el poder; finalment, Marc Audí i Glòria Bordons centren la seva atenció en les relacions entre intertextualitats i poesia visual. A continuació, entren en escena les arts escenogràfiques, el cinema i els seus propis mites amb els treballs dedicats a aquest àmbit. Enceta aquest eix Josep Lluís Martos amb un treball sobre la meditació a través de l'art i l'estil que commou que utilitza referents tan allunyats en el temps com poden ser sor Isabel de Villena i Mel Gibson; Rafael Alemany Ferrer se centra en les repercussions estètiques i conceptuals del desenllaç de l'adaptació cinematogràfica del clàssic *Tirant lo Blanc*, perpetrada per Vicente Aranda; Fàtima Agut i Clausell entra en el terreny de la literatura tradicional amb l'estudi de l'òpera *La filla del Rei Barbut* i la cerca dels seus orígens; l'impacte que va suposar en el teatre català l'aparició del cinema sonor és el tema escollit per Francesc Foguet i Boreu al seu treball; Teresa Iribarren i Donadeu analitza la relació entre literatura i cinema amb unes notes sobre l'adaptació cinematogràfica entre els anys 1930 i 1936; Dóra Bakucz estudia els personatges dels mites d'Antígona i de Fedra en *Les roques i el mar, el blau* de Salvador Espriu; tanca aquest apartat l'estudi de Caterina Valriu al voltant del Comte Arnau i el Comte Mal en els folkloristes i escriptors mallorquins del segle XIX. Aquest segon volum acaba amb un apartat dedicat a la presentació de projectes, com ja havíem trobat a l'anterior. En aquesta ocasió, és el torn de Carme Oriol i Josep M. Pujol que presenten el «Repertori biobibliogràfic de la literatura popular catalana».

El tercer volum d'aquestes actes és lleugerament inferior, pel que fa a extensió, als dos anteriors, i se centra en la llengua dels escriptors. Comença amb la ponència d'August Rafanell centrada en unes particulars *Excursions pels límits de la consciència*. A continuació, són quatre els eixos sota els quals es recullen les comunicacions. En primer lloc, les que estudien aspectes concrets de la literatura medieval i de la literatura popular. Enceta aquest apartat Mònica Sales de la Cruz amb un estudi sobre la presència de literatura popular a la premsa catalana del segle XIX; Eduard Baile López analitza el lèxic marí (especialment naval) del *Tirant lo Blanc*; aquesta mateixa obra és l'objecte d'estudi de Magdalena Llorca Serrano, aquest cop analitzant el gènere epistolar; Jaume Guiscafrè se centra en la recerca d'un model de llengua literària per part dels rondallistes catalans de l'anomenat període romàntic; Emili Samper Prunera tanca aquest apartat amb un estudi sobre el folklorista Cels Gomis i la seva sensibilitat lingüística.

El segon eix està dedicat a la llengua dels escriptors i comença amb l'estudi de François Niubò sobre el problema de la llengua col·loquial per part de l'escriptor català; M. Magdalena Gelabert i Miró centra la seva atenció en l'obra *N'Arnau* d'Antoni M. Alcover per veure la recerca del llenguatge literari d'aquest autor; el model de llengua de Miquel i Planas i altres dissidents de la reforma fabriana és el tema triat per Salomé Ribes; Isabel Turull i Crexells se centra en el lèxic de la segona traducció que Carles Riba va fer de l'*Odissea*; Josep-Vicent Garcia i Raffi analitza les cartes de Joan Fuster tenint en compte aspectes lingüístics, retòrics i

de discurs convencional; la tasca d'autotraductor de Josep Palau i Fabra és el tema triat per Josep Miquel Ramis en el seu estudi; Xavier Barceló Pinya analitza la presència de l'oralitat en la narrativa d'Antoni Mus; Hèctor Moret Coso estudia els trets del català occidental presents en l'obra de Jesús Moncada; la presència del lèxic del valencià meridional en l'obra de Josep Piera centra l'interès d'Emili Casanova; Mercè Picornell Belenguer reflexiona al voltant dels conceptes de canonicitat, qualitat i consum i la seva relació amb la «normalització» i la «degradació» de la llengua literària; Brauli Montoya Abat estudia els trànsits de models de llengua en l'obra de Joaquim G. Caturla; Anna Sawicka proposa una mirada a l'obra de J. N. Santaclàudia des de l'òptica de la paròdia de la novel·la negra; Dolors Madrenas Tinoco i Joan M. Ribera Llopis clouen aquest apartat amb un estudi sobre la dietarística catalana i les seves modalitats textuais i recursos estilístics.

La traducció i els diferents models de llengua ocupen el tercer eix d'aquest volum encetat per Mercè Biosca Postius i Károly Morvay amb un estudi sobre la fraseologia i la traducció prenent com a punt de partida la versió francesa de *Pedra de tartera*; Jenny Brumme se centra en la traducció del llenguatge parlat; Pilar Godayol estudia la literatura xicana traduïda al català. El darrer eix d'aquest tercer volum està format pels estudis centrats en autors i períodes concrets. Anna Maria Saludes i Amat centra la seva atenció en l'epistolari de Mercè Rodoreda i Armand Obiols; Joan M. Perujo Melgar estudia l'escriptor Jordi Valor i Sierra; el poeta alguerès Rafael Catardi és l'objecte d'estudi de Joan Prats Sobrepere; finalment, Agnès Toda i Bonet se centra en la poesia a l'àrea d'influència de Reus durant la represa cultura de la postguerra.

El contingut dels tres volums és una bona mostra de la varietat de registres i discursos adoptats per cada autor. Totes les aportacions, des de les ponències i conferències fins a les comunicacions (que formen el gruix més considerable), ofereixen uns estudis interessants, més reflexius que analítics segons els casos, que poden ser el punt de partida per a aportacions que les discuteixin o bé pinzellades que es poden veure ampliades en un futur (tenint en compte les comprensibles restriccions d'espai d'aquestes publicacions). En definitiva, els tres volums d'aquestes actes del quinzè col·loqui de l'AILLC segueixen la línia encetada l'any 1973 (amb la publicació de les primeres actes) i serveixen de referent en el seu àmbit d'estudi per la qualitat i quantitat del seu contingut.